

ANAYASAL İKTİSAT YAKLAŞIMININ BİR YÖNTEMİ OLARAK MALİ KURAL

Cihan YÜKSEL*

Giriş

1929 Büyük Bunalımı'nın ardından "sistem" in ve iktisat "bilimi" nin yegâne kurtarıcısı olarak kabul edilen Keynesyen düşünceyle birlikte, iradi maliye politikaları genel kabul gören araçlar olmuşlardır. Ancak yüzyılın ikinci yarısında dünya ekonomisi beklenen seyri izlememiş, krizler ve yeni tanışılan stagflasyon (durgunluk içinde enflasyon) olgusuyla birlikte iradi politikalar da sorgulanmaya başlamıştır. Bunlara ek olarak ülkelerde kamu bütçe açıklarının kontrol edilemez bir düzeye gelmesi neo-liberal söylemlerin hız kazanmasına ve uygulamada da kamu mali yönetiminin yeniden yapılandırılması çerçevesinde mali kural gibi konuların gündeme gelmesine yol açmıştır.

Devletin ekonomideki payını ve fonksiyonlarını sorgulayan neo-liberal yaklaşımın bir yöntemi olan ve mali disiplinin sağlanması konusunda son yıllarda kendisine geniş tartışma alanı bulan mali kurallar, kuramsal temellerinden varsayımlarına ve teknik olarak uygulanabilirliğinden ardında yatan ideolojik amaçlara kadar sorgulanması gereken bir konudur. Bu yazının amacı, mali kural konusunu bütçe tekniği veya maliye politikası açısından değerlendirmek yerine, mali kural fikrinin ardında yatan teorik temellerin ve bunların varsayımlarının sorgulanmasıdır.

Anayasal İktisat Yaklaşımı

Mali disiplinin sağlanmasındaki unsurlardan biri olarak kabul edilen mali kuralın ne olduğunu açıklamadan önce kuramsal alanda kaynağının nereden geldiğini incelemek gerekir. Pratikte tartışılan mali kural önerilerinin kuramsal zemini Anayasal İktisat yaklaşımına dayanmaktadır. Anayasal İktisat yaklaşımı ise köklerini Kamu Tercih Teorisi'nden almaktadır. Kamu Tercih Teorisi'nin pozitif analizi politikacı, bürokrat ve seçmen davranışları üzerine kurulu iken, normatif analizi Anayasal İktisat yaklaşımı ile açıklanır.

Kamu Tercih Teorisi'nin üç temel varsayımı vardır. Bunlardan ilki, bireyciliğin bir analiz yöntemi olarak kullanıldığı ve toplumda alınan tüm ekonomik ve sosyal kararların organik kurumlara değil, bireysel tercihler dayandığı metodolojik bireycilik varsayımıdır. İkinci varsayım, alınan bu kararlarda bireysel tercihlerin nasıl belirlendiği sorusuna cevap verir. Bireylerin günlük tüketim kararlarından politik tercihlerine kadar her türlü kararlarında bireysel faydalarını en çoklaştırdığı ve bu tutumun akılcı olarak kabul edildiği bu varsayım rasyonalite ve maximand ilkesidir. Ortodoks iktisat yazını bu varsayımı "homo economicus" kavramıyla açıklar. Üçüncü varsayım ise, siyasetin de ekonomi gibi mübadeleler ağından oluştuğu politik mübadele varsayımıdır. Bu varsayım göre, bireyler piyasada

Mali disiplinin sağlanmasındaki unsurlardan biri olarak kabul edilen mali kuralların ne olduğunu açıklamadan önce kuramsal alanda kaynağının nereden geldiğini incelemek gerekir. Pratikte tartışılan mali kural önerilerinin kuramsal zemini Anayasal İktisat yaklaşımına dayanmaktadır. Anayasal İktisat yaklaşımı ise köklerini Kamu Tercih Teorisi'nden almaktadır.

* Arş. Gör. Mersin Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü

nasıl alıcı ve satıcı olarak bulunup bireysel faydalarını en çoklaştıracak mübadeleyi gerçekleştiriyorsa, siyasal karar alma mekanizması içinde de politikacı veya seçmen olarak bulunup faydalarını karşılıklı en çoklaştıracak mübadeleyi (oy ticaretini) gerçekleştirirler.¹

Bu varsayımlar nedeniyle, politik süreçte alınan karar ve uygulamaları ortodoks iktisat teorisinin kullandığı araç, metot ve varsayımlara dayanarak açıklayan Kamu Tercihi Teorisi'nin pozitif analizi bir mekanizmaya dayanmaktadır. Buna göre, siyasal karar alma mekanizmasının öznelere olarak kabul edilen politikacı, bürokrat, seçmen ve baskı/çıkar grupları karşılıklı fayda ilkesine göre hareket etmektedir. Toplumdaki tüm kesimler rasyonel davrandıklarına göre; seçmenler fayda, baskı-çıkar grupları rant, politikacılar oy, bürokratlar ise yetki maksimizasyonuna yönelik hareket ederler. Bu nedenle politikacılar, bir sonraki seçimde daha fazla oy almak adına seçmenlerin kamu hizmeti taleplerini (etkin olsun veya olmasın) fütursuzca yerine getirirler. Böylece seçmenler ve baskı grupları faydalarını maksimize etmek için oy verir, politikacılar da oy karşılığında kamu harcamalarını artırır. Bürokratlar da yetki alanlarını genişletmek adına bütçe maksimizasyonuna yönelirler. Böylesi bir durum, ekonomide olduğu gibi siyasette de bir mübadelenin olduğunu gösterir. Ekonomide nasıl arz-talep eşitliği dengeyi ifade ederse, politikada da seçmen ve baskı gruplarının oluşturduğu talep ile politikacı ve bürokratların oluşturduğu arz denge içinde olur. Bu oy ticareti mekanizmasında artan kamu harcamaları bütçe açıklarının verilmesine yol açar ve ekonomi çıkmaza girer.

İrادی maliye politikaları uygulandığı sürece yukarıda açıklanan mekanizmanın gerçekleşeceğini iddia eden söz konusu yaklaşımın normatif analizi burada devreye girmektedir. Madem bireylerin davranışları ve kamunun ekonomiye müdahale yetkisi, kamu harcamalarının ekonomik dengeyi bozacak şekilde artmasına yol açmaktadır; o halde kamunun ekonomiye müdahalesi yasal yollarla sınırlandırılmalıdır. Bürokratların bütçe genişletme ve politikacıların

da oy kaygısıyla harcamaları genişletme güdüsünü sınırlamanın en doğru yolu, söz konusu kesimlerin ekonomik karar alma yetkilerini anayasa hükmü altına almaktır. Mali kurallar, Anayasal İktisat olarak ifade edilen bu normatif yaklaşımın uygulanmasında bir yöntem olarak kullanılır.

Mali Kurallar

Mali kurallar en basit haliyle mali performansın bir göstergesi olarak ifade edilir ve makro ekonomik anlamda maliye politikası üzerindeki sürekli kısıtlar olarak tanımlanır.² Buna göre maliye politikasının unsurları olan kamu harcamaları, kamu gelirleri ve devlet borçlanması üzerine getirilecek yasal/anayasal sınırları içerir. Mali kurallar yoluyla politikacı ve bürokratların kamu harcamalarında savurgan bir tutum izlemelerinin engelleneceği, buna bağlı olarak kaynakların etkin kullanılacağı, ekonomik istikrarın ve mali sürdürülebilirliğin sağlanacağı iddia edilmektedir. Anayasal İktisatçılara göre mali kuralların amacına ulaşabilmesi için geçici olmaması, bu nedenle de yasal temellere dayandırılması ve yaptırım gücünün olması gerekir.

Mali kurallar yasal olabildiği gibi anayasal da olabilir. Hiçbir yasal temele dayandırılmayan ve sadece ilke olarak kabul edilen mali kural uygulamaları, iktidar partilerinin ekonomi programını uygulamasından başka bir şey değildir. Bu nedenle Anayasal İktisatçılar önerdikleri mali kuralların yasal/anayasal güvence altına alınması gerektiğini savunur.

Anayasal İktisat yazınında tartışılan başlıca mali kural önerileri kamu gelir ve giderlerinin denkliliğine dayanan denk bütçe kuralları, kamu borçları üzerindeki sınırlamaları ifade eden borçlanma kuralları, kamu harcamaları üzerindeki üst sınırları belirleyen harcama kuralları ve vergi yükünü hafifletmeyi amaçlayan gelir kurallarıdır.

Mali kural uygulamasına çeşitli ülkelerde yasal ve/veya anayasal boyutlarda rastlanmakla birlikte, Türkiye'de mali kural adıyla anılmasa da çeşitli maliye politikası kısıtlamaları görülmüştür. 2001 yılında

Mali kurallar yasal olabildiği gibi anayasal da olabilir. Hiçbir yasal temele dayandırılmayan ve sadece ilke olarak kabul edilen mali kural uygulamaları, iktidar partilerinin ekonomi programını uygulamasından başka bir şey değildir. Bu nedenle Anayasal İktisatçılar önerdikleri mali kuralların yasal/anayasal güvence altına alınması gerektiğini savunur.

1 BUCHANAN, J. M. (1987), "The Constitution of Economic Policy", *The American Economic Review*, Vol. 77, No.3 s.244-246

2 KOPITS, G. and S. Symansky (1998), "Fiscal Policy Rules", Occasional Paper 162, International Monetary Fund, s. 2.

Anayasal İktisat'ın metodolojik bireycilik varsayımı, bireysel tercihler zamandan ve mekândan bağımsız olmadığı için toplumsal yapı ile çelişmektedir. Birey tercihlerinin kamu ekonomisini yönlendirmesinden ziyade kamunun birey tercihlerini yönlendirdiği aşikârdır.

T.C. Merkez Bankası Kanunu'nda yapılan değişikliklerle Merkez Bankası'nın kamu kesimi açıklarını doğrudan finanse etmesi engellenmiş; 2002 tarihinde çıkartılan 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesine İlişkin Kanun ile birlikte kamu borç yönetimi düzenlenmiş ve disiplin altına alınmış; 2005 yılında çıkartılan 5393 sayılı Belediye Kanunu ile mahalli idarelerin mali yönetimlerine ilişkin kısıtlamalar getirilmiş; 2000 yılı sonrasında IMF ile yapılan anlaşmalar doğrultusunda kamunun faiz dışı harcamalarının kamu gelirlerini aşan kısmının (faiz dışı fazlanın) GSYİH'ye oranı belirli düzeylerde hedeflenmiştir.³ 12 Mayıs 2010 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca kararlaştırılan ve 26 Mayıs 2010 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan "Mali Kural Kanunu Tasarısı" yoluyla da de facto olan mali kural anlayışına de jure bir boyut kazandırılmak istenmiştir. Kanun tasarısı halen gündemde olup, kamu mali yönetiminde uygulanacak mali kuraları ve bunlara ilişkin ilke, esas ve usulleri düzenlemektedir.

Temel Varsayımların ve Mali Kuralın Eleştirisi

Kamu mali yönetiminin yeniden yapılandırılması ve mali kural uygulaması tartışmalarında son yıllarda sıkça vurgulanan kavramların ezber bozucu bir perspektiften yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Değerlendirmeye Anayasal İktisat yaklaşımının temel varsayımlarından başlanmalıdır. Anayasal İktisat'ın metodolojik bireycilik varsayımı, bireysel tercihler zamandan ve mekândan bağımsız olmadığı için toplumsal yapı ile çelişmektedir. Birey tercihlerinin kamu ekonomisini yönlendirmesinden ziyade kamunun birey tercihlerini yönlendirdiği aşikârdır. Sözgelimi bir ulusun savaşa girmesinde bireysel kararların etkisinin olduğunu söylemek ya da metrekare başına nüfusun çok yüksek olduğu ülkelerde bireysel kararlardan toplumsal optimuma ulaşabileceğini söylemek tartışmalı bir konudur. Birey, ekonominin bir unsuru olabilir. Ancak salt birey tercihlerinin her zaman diğer ekonomik birimleri yönlendirdiği söylenemez.

Anayasal İktisat yaklaşımı, diğer bir varsayımı olan rasyonalite ve maximand ilkesi ile, kamu ekonomisinde ana hareket noktasının toplumsal fayda maksimizasyonu olduğu fikrini açık bir şekilde reddetmektedir. İnsanların sadece kişisel çıkarlarını düşünerek karar aldığı ve attığı her adımda bireysel faydasını en çoklaştırmaya çalışan bir homo economicus olduğu kabul edilirse bu sonuca ulaşılabilir. Ancak bu durumda insanların sosyal ahlak sahibi olabileceği konusu göz ardı edilmiş olur. İnsan davranışları toplumdan topluma ve hatta aynı toplumda bile zaman içinde değişebilir. Bu davranışları belirleyen çeşitli normlar vardır. Bu nedenle ikram kültürü, aile anlayışı, miras geleneği, fedakârlık ve başkalarına iyilikte bulunma gibi farklı davranış kalıplarına sahip toplumların farklı normlara bağlı olması, dünyanın her yerindeki insanların sadece bireysel faydasını düşünen tek tip birey modeliyle açıklanmasını anlamsız kılmaktadır. Kaldı ki, yaşadığı toplumun çıkarlarını kişisel çıkarlarının üstünde gören ve bunu içinde bulunduğu toplumun sağlığı açısından rasyonel (akılcı) bulan bir birey, homo economicus davranış kalıplarının dışına çıkarak Anayasal İktisat yaklaşımına göre rasyonel olmamaktadır. Bu durumda bireyci tutumun neye göre akılcı kabul edildiği sorgulanmalıdır. "Kime göre rasyonel?" sorusu sorulabiliyorsa, insan davranışlarını belli kalıplara yerleştirip buna akılcılık demek hatalı bir varsayım denemesi olacaktır. Özellikle de bu davranış kalıbı homo economicus gibi, insan olmanın ve toplumun bir parçası olmanın erdemlerinden uzaksa.

Anayasal İktisat'ın üçüncü varsayımı olan politik mübadele, çıkarını azamileştirmeye çalışan politikacı, bürokrat ve seçmenlerin oyun alanı olarak gördüğü siyasete dışarıdan bakmakta ve bu oyunun kurallarını neo-liberal ideoloji doğrultusunda yeniden koymaktadır. İnsan ürünü olan ve insan eylemiyle bir anlam kazanan siyasete dışarıdan özerk bir alan olarak bakmak, bu süreci insana yabancılaştırmak anlamına gelir.⁴

İnsanların bireysel çıkarları değil de toplumsal çıkarları uğruna iktidar mücadelesi vermesi ve yöneticilerin oy ticareti için de-

3 DEDE, M. E. (2010), "Anayasal İktisat Perspektifinden Maliye Politikası Kuralları ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulanmanın İncelenmesi", Mesleki Yeterlilik Tezi, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara, s. 99.

4 CANIKLIOĞLU, M.D. (1998), Anayasa Arayışları ve Türkiye, İstanbul: BDS Yayınları, s. 323.

ğil de ideolojik yaklaşımları doğrultusunda insanlık için politikalar üretmesi gerçeğini göz ardı ederek siyasetin sadece bir mübadele olarak görülmesi, bilinçli veya bilinçsiz, siyaset ve ideolojilerin anlamını ortadan kaldırmak demektir. Her ne kadar 21. yüzyılda ideolojilerin anlamını yitirdiği görüşü kuvvetlense de, sanayi devrimini sonrası oluşan "sınıf" kavramı -sonradan segmentlere ayrıldığı halde- var olduğu sürece, siyaset tartışmalarını ideolojiler yönlendirecektir. Bu bağlamda, siyaset kavramının içinin boşaltılması, iktisadi politikaların liberal ideoloji doğrultusunda anayasal güvenceye alınması önerisiyle birlikte Anayasal İktisat anlayışının kendine özgü ideolojik tutumunu yansıtmaktadır.

Anayasal İktisat yaklaşımının mali kural uygulamalarını haklı çıkarmak amacıyla öne sürdüğü argümanların da değerlendirilmeye ihtiyacı vardır. Zira bu konular halen maliye bilim insanları arasında tartışma konusudur. Bunlardan ilki kamu bütçesinde gelirin (vergilerin) harcamalardan önce belirlenmesi ve harcamaların da buna göre yapılmasıdır. Böylece altın kural⁵ olarak ifade edilen bütçe denkliliğinin sağlanacağı ileri sürülmektedir. Vergilemenin sadece mali fonksiyonunu düşünen ve sosyal, siyasal, iktisadi fonksiyonlarını göz ardı eden bu yaklaşım, aynı zamanda kamu harcamalarının da sosyal ve iktisadi boyutunu göz ardı etmekte ve kamu harcamalarını adalet, ulusal savunma gibi tam kamusal mal ve hizmetlere indirgemektedir. Teknik olarak da uygulanması zor olan bu yöntem kamu bütçelerinin işlevselliğini bozmaktadır.

Anayasal İktisat yaklaşımının savunduğu diğer bir konu da vergilemede "ödeme gücü" ilkesi yerine "yararlanma" ilkesinin uygulanması gerektiğidir. Kişilerin ödeme güçleri yerine tam kamusal mal ve hizmetlerden faydalandıkları düzeyde vergilendirilmeleri gerektiğini ifade eden yararlanma ilkesi, kamu kesimi kanalı ile gelirin yeneden bölüşümünün asgari boyuta indirgenmesine yol açmaktadır. Söz konusu ilkenin ortaya koyduğu diğer bir sonuç da kamu hizmetlerinin bölünemez ve fiyatlandırılmaz nitelikli hizmetlere doğru daraltılması ve eğitim-sağlık gibi yarı kamusal mal ve hizmetlerin ya da özel nitelikli hizmetle-

rin kamusal arzının minimize edilmesidir. Ayrıca vergilendirilecek tüzel ve gerçek kişilerin kamu hizmetlerinden ne kadar faydalandıklarını ölçmenin getirdiği teknik bir olanaksızlık da mevcuttur.

Vergilemede ödeme gücü ilkesi söz konusu olsa bile, ödeme gücü kriterinin ne olacağı konusunda ayrışmalar vardır. Anayasal iktisatçılar ödeme gücü olarak harcamaların kabul edilmesi gerektiğini, bu nedenle de harcamalar üzerinden alınan dolaylı vergilerin daha adil olduğunu iddia etmektedirler. Böylece gelirin tüketilmeyen kısmı olan tasarrufların vergi dışı bırakılmasını savunarak sermayenin lehine bir tutum sergilemektedirler. Hâlbuki kişilerin ödeme gücünü gösteren şey harcamalarından ziyade gelirleri ve servetleridir. Bu nedenle daha adil bir vergileme isteniyorsa başta servet, kurumlar ve gelir vergileri gibi doğrudan vergiler göz önünde bulundurulmalıdır.

Anayasal İktisat gelir vergisi konusunda ise, daha çok gelir elde edenden daha yüksek oranda vergi alınmasını reddetmekte; bunun yerine tüm gelir gruplarının aynı oranda vergilendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunu da, daha çok kazananın daha çok vergilendirilerek cezalandırıldığı fikrine dayandırmaktadırlar. Bölüşüm konusunda hiçbir kaygısı olmayan bu tutum, artan oranlı vergilendirmenin gelir dağılımını olumlu yönde etkileyeceğini göz ardı etmektedir.

Yukarıda açıklanan varsayımlar ve yön-temsel öneriler göstermektedir ki, kamu kesiminin sosyal ve ekonomik fonksiyonlarının daralmasına yönelik bir mali yönetimin rasyonel kaynak dağılımını sağlayacağı fikri tartışma götürür bir konudur.

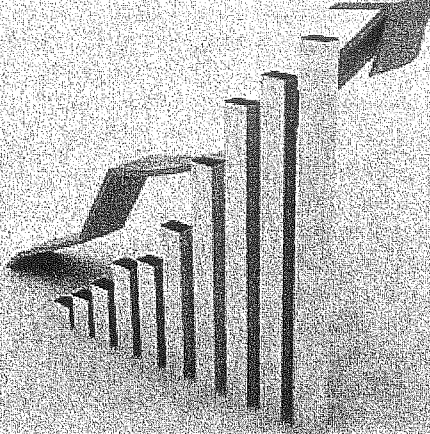
Sonuç

Siyasal süreci iktisadın yöntemi ile analiz ederken Anayasal İktisat'ın temel savı, doğruluğunu tarihsel örneklerle kanıtlayamadığı liberal politikaların ilkeler halinde kural setlerine dönüştürülmesidir.

Anayasal İktisat taraftarları, açıkladıkları amaçlar ve bu amaçlara ulaşmak için kullandıkları yöntemlerle hem siyasete ikti-

Vergilemenin sadece mali fonksiyonunu düşünen ve sosyal, siyasal, iktisadi fonksiyonlarını göz ardı eden bu yaklaşım, aynı zamanda kamu harcamalarının da sosyal ve iktisadi boyutunu göz ardı etmekte ve kamu harcamalarını adalet, ulusal savunma gibi tam kamusal mal ve hizmetlere indirgemektedir. Teknik olarak da uygulanması zor olan bu yöntem kamu bütçelerinin işlevselliğini bozmaktadır.

5 Tüm disiplinlerde her yaklaşımca genel kabul gören ifadeler için kullanılan altın kural kavramının, burada bütçe denkliliği gibi mali iktisat literatüründe genel kabul görmemiş bir ifade için kullanılması düşündürücüdür.



Devletin ekonomik sınırlarını mali kurallar yoluyla belirleyerek hükümetlerin asli görevleri olan kamu hizmeti sunma ve politika belirleme alanlarını daraltmak, politikacıları mekanik görev yapan teknisyenler konumuna getirir. Böylece, oluşan politika yapıcılık boşluğunu yasa/anayasa perdesi altında sermaye kesimi doldurmuş olmaktadır.

sat mühendisliğini yerleştirmeye çalışmakta hem de tartışmaları anayasa düzleminde yürüterek anayasal mühendislik yöntemini de kullanmaktadır. Üstelik doğal olduğu iddia edilen piyasa ekonomisi düzenini doğal olmayan bir siyasi zor ile getirmeye çalışarak, hedeflenen düzene ulaşmak için kullanılan yolların hedefle çelişkili olmasından rahatsız olmamaktadırlar.⁶ Bununla birlikte liberal felsefenin ekonomi alanında varsaydığı bir takım genellemelerin, iktisat disiplini içinde tartışıldığı halde, üzerinde uzlaşmış ve doğruluğu her dönem için geçerli olarak kabul edilen önermelermiş gibi alınıp bir takım mali kurallar oluşturma çabasıdadırlar. Oysa piyasa ekonomisine en yakın ülkelerde bile olağandışı uygulamaların gerektiği dönemlerde veya kriz dönemlerinde maliye politikası uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sadece olağüstü dönemlerde tercih edilen bu tür kamu müdahalelerinin “devletçilik” olduğu fikri tartışma götürür bir konu olmakla birlikte; mali kural uygulamalarının, bu tür olağüstü dönemlerde maliye politikalarının uygulanmasına engel olduğu da aşikârdır.

Uygulamada yaptırım gücünün olmaması ve zamansal olarak seçim öncesinde bu uygulamadan kaçınılması, mali kural isteyen yeni sağ hükümetlerin amaçlarının mali disiplin ve ekonomik istikrardan ziyade neo-liberal politikaların yasal olarak meşrulaştırılması olduğunu göstermektedir. Her türlü iktisadi konuda serbestlik ve esneklik öneren yaklaşımlar, söz konusu maliye politikası olunca disiplin ve katılıktan bahsetmektedir. Bu nedenle mali

kural uygulamaları bilimsel değil ideolojik bir gayret içindedir. Bu bağlamda mali kuralın temel amacı, yeni sağ ekonomik görüşlerini devletin resmi ideolojisi haline getirmektir. Bu ideolojiyi liberal olmayan siyasal iktidarlara dayatmaya kalkışmak ise otoriter bir bakış açısıdır. Her siyasal iktidarın yasal/anayasal mali kurallara uyma zorunluluğu, siyasal parti ve siyasal tercih farklılıklarını ortadan kaldırır. Bu çeşit bir liberalizmi “otoriter liberalizm” olarak nitelendirmek yanlış olmasa gerekir.

Devletin ekonomik sınırlarını mali kurallar yoluyla belirleyerek hükümetlerin asli görevleri olan kamu hizmeti sunma ve politika belirleme alanlarını daraltmak, politikacıları mekanik görev yapan teknisyenler konumuna getirir. Böylece, oluşan politika yapıcılık boşluğunu yasa/anayasa perdesi altında sermaye kesimi doldurmuş olmaktadır.

Kaynakça

BUCHANAN, J. M. (1987), “The Constitution of Economic Policy”, The American Economic Review, Vol. 77, No. 3, pp. 243-250.

CANIKLIOĞLU, M. D. (1998), Anayasa Arayışları ve Türkiye, İstanbul: BDS Yayınları.

DEDE, M. E. (2010), “Anayasal İktisat Perspektifinden Maliye Politikası Kuralları ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Uygulamanın İncelenmesi”, Mesleki Yeterlilik Tezi, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

KOPITS, G. and S. Symansky (1998), “Fiscal Policy Rules”, Occasional Paper 162, International Monetary Fund.

6 CANIKLIOĞLU, M. D. (1998), Anayasa Arayışları ve Türkiye, İstanbul: BDS Yayınları, s. 329.

